

Mapowanie systemów – rewizja zasobów dla efektywnego wsparcia zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży

Think Tank Instytut Rozwoju i Profilaktyki

Instytut Rozwoju i Profilaktyki to Think Tank, który powstał z troski o zdrowie i bezpieczeństwo dzieci i młodzieży. Zespół ekspertów naszego projektu tworzą przedstawiciele świata nauki i praktycy. Główną przyczyną powstania Instytutu jest wrażenie rozproszenia działań wspierających prawidłowy rozwój psychiczny dzieci i młodzieży. Szereg różnych instytucji realizuje podobne cele często zupełnie niezależnie, bez odpowiedniej współpracy, nie wykorzystując dostępnych zasobów. Nasze doświadczenie wskazuje, że aby działania mogły przynosić odpowiednie efekty, należy dysponować odpowiednią wiedzą, a najlepiej jest łączyć dostępne zasoby, korzystając z wiedzy i doświadczeń różnych osób. Głównym celem projektu jest zbudowanie przyjaznej przestrzeni dla osób i instytucji, które zaangażowane są w ochronę zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży. Dlatego w ramach projektu tworzymy innowacyjną platformę informacyjną, która w przejrzysty sposób zobrazuje systemy wsparcia zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży oraz zależności między poszczególnymi podmiotami realizującymi zadania z tego obszaru. W szerszej perspektywie, dzięki dogłębnej analizie aktualnej sytuacji oraz korzystając z wyników badań uporządkujemy dostępną wiedzę tak, by móc skuteczniej wspierać zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży.

Podstawa naukowa – inspiracja

Podstawę teoretyczną naszego projektu stanowi Ekologiczny model środowiskowy Urie Bronfenbrennera¹. Według badacza na rozwój człowieka zasadniczy wpływ ma środowisko, w którym dana osoba funkcjonuje. Wizualizacją koncepcji jest umieszczenie w centralnej części modelu: człowieka. Otoczenie człowieka wpływające na jego rozwój obrazują coraz szersze kręgi: od środowiska najbliższego jednostce (mikrosystem,

¹ Bronfenbrenner U. (1992b). Ecological systems theory, W: Six theories of child development: Revised formulations and current issues, ed. R. Vasta, London, pp. 187-249.

mezosystem), do dalszych obszarów (egzosystem, makrosystem, chronosystem). Korzystając z koncepcji Bronfenbrennera, w centralnym punkcie modelu umieściliśmy zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży. Podobnie jak człowiek, tak i zdrowie psychiczne, jako cel oddziaływań, osadzone jest w różnych systemach. Na rozwój człowieka wpływają w różnym stopniu nasilenia, różne systemy, w których funkcjonuje. Na zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży również wpływ mają, osadzone w różnych systemach, podmioty na to nastawione.

Kierunki działań Instytutu

Realizacja założonych celów osiągnięta zostanie dzięki działaniom w pięciu głównych kierunkach. Pierwszy, to analiza dokumentacji dotyczącej problematyki zdrowia psychicznego młodych osób (akty prawne, wyniki badań, literatura). Kolejny kierunek, to analiza sytuacji poprzez mapowanie systemów oraz podmiotów realizujących działania na rzecz zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży na różnych szczeblach. Na szczeblu państwowym będą to ministerstwa oraz instytucje i podmioty im podległe; na szczeblu lokalnym: jednostki samorządu terytorialnego oraz podmioty im podległe; w obszarze społecznym: organizacje pozarządowe, a w świecie nauki: podmioty badawcze/uczelnie. Kolejny kierunek, to spotkania konsultacyjne z interesariuszami na każdym szczeblu, mające dostarczyć danych uzupełniających mapę. Czwarty kierunek, to nawiązywanie porozumień z interesariuszami i budowanie sieci współpracy w ramach realizacji wspólnego celu. Ostatnim kierunkiem jest stworzenie platformy umożliwiającej budowanie bazy danych oraz graficzne przedstawienie zebranych informacji. Podejmowane obecnie kroki są głównie działaniami o charakterze badawczym i analitycznym. Kolejne kroki będą nastawione na usprawnianie funkcjonowania zmapowanych systemów oraz procesów w nich zachodzących, a także funkcjonowania poszczególnych podmiotów realizujących działania na rzecz młodych osób.

Metoda mapowania

Mapowanie² to inaczej przyporządkowanie jednych zasobów systemowych do drugich, porządkowanie w przestrzeni, które pozwala na wzrost efektywności systemu, poprawę funkcjonowania. Mapowanie procesów³ jest powszechnym narzędziem usprawniającym funkcjonowanie firm i organizacji, natomiast mapowanie systemów może pomóc w weryfikacji

² PWN. (b. d.). Słownik języka polskiego PWN. Pobrane 15 lipca 2024 z <https://sjp.pwn.pl/>

³ Gontar, Z. (2017), Mapowanie procesów w inteligentnym i przyjaznym mieście, *Roczniki Kolegium Analiz Ekonomicznych / Szkoła Główna Handlowa*, 45, 107-116

funkcjonowania danych systemów oraz usprawnieniu poszczególnych procesów zachodzących w tychże zmapowanych systemach.

Cele zaproponowanej przez nas metody mapowania można porównać z celami uproszczonej psychoedukacji⁴, np. w zakresie zdrowia psychicznego. Mapa ma za zadanie informowanie oraz edukowanie odbiorców na temat różnych systemów wsparcia oraz działających w ramach tych systemów podmiotów skupionych w obszarze wsparcia zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży. Funkcjonowanie takich systemów i poszczególnych podmiotów działających w ramach tych systemów można też śmiało porównać do funkcjonowania organizmu żywego i jego elementów/organów. W obu przypadkach mamy pewną konkretną konstrukcję, zachodzą w niej procesy, istnieją różnego rodzaju zależności między tymi procesami oraz między poszczególnymi elementami tej konstrukcji. Można przyjąć, że psychoedukacja i mapa mogą służyć przyjrzeniu się wyzwaniom, pomocy odbiorcom w rozwijaniu wsparcia społecznego i zasobów/umiejętności do radzenia sobie z wyzwaniami. Zobrazowanie i przyjrzenie się danej sytuacji oraz identyfikacja zasobów i deficytów może pomóc w podjęciu działań naprawczych względem deficytów oraz wyznaczać kierunki warte wzmocnienia, jeżeli chodzi o zasoby. Tutaj natomiast możemy dostrzec analogię z dziedziną profilaktyki⁵, która oddziaływać powinna na czynniki ryzyka (redukować/eliminować) i chroniące (wzmacniać).

Narzędzie do mapowania

Mapa systemów wsparcia zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży jest zarówno narzędziem do porządkowania dostępnych danych, jak i źródłem wiedzy o tychże systemach oraz o podmiotach funkcjonujących w ramach tych systemów. Narzędzie to ma być przyjazne, proste w obsłudze dla osób dokonujących mapowania, a uzyskane dane powinny być zaprezentowane w sposób przejrzysty i atrakcyjny. Szeroki dostęp do uzyskanych danych jest dla nas jednym z głównych priorytetów.

Skonstruowane narzędzie będzie umożliwiało dokonywanie mapowania różnych systemów w ramach zidentyfikowanego innego problemu.

⁴ Vieta E, Pacchiarotti I, Scott J, Sánchez-Moreno J, Di Marzo S, Colom F., (2005), Evidence-based research on the efficacy of psychologic interventions in bipolar disorders: a critical review, *Curr Psychiatry Reports*, Dec;7(6):449-55

⁵ UNODC/WHO International Standards on Drug Use Prevention, (2018), Vienna, United Nations

Mapowanie procesów wsparcia zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży – język korzyści

Uporządkowanie wiedzy dotyczącej podmiotów odpowiedzialnych za realizację zadań na rzecz zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży może służyć różnym podmiotom, zarówno zaangażowanym w działania bezpośrednie, jak i decydentom, czy pracownikom naukowym – zależy nam głównie na tym, by zwiększyć dostępności do tej wiedzy. Identyfikacja wszystkich zadań w zakresie danego problemu oraz podmiotów realizujących te zadania, pozwoli na podejmowanie bardziej świadomych decyzji, odpowiedzialne planowanie oraz daje szansę na podjęcie współpracy z istotnymi dla realizowanych działań. Podmiotami. To rzetelne źródło informacji o aktualnej sytuacji pozwoli na wymianę informacji czy doświadczeń.

Mapa ma również służyć pracownikom realizującym zadania w tym obszarze – może być drogowskazem dla podejmowanych działań, a także może mieć charakter informacyjny dla podmiotów chcących zrozumieć model wsparcia zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży lub szukających wsparcia da siebie lub bliskich.

Podsumowanie

Projekt pn. Instytut Rozwoju i Profilaktyki jest ambitną próbą wsparcia działań systemowych, przy wykorzystaniu istniejących zasobów. Daje możliwość podniesienia efektywności wsparcia zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, może doprowadzić do bardziej gospodarnego planowania działań oraz wydatkowania środków. Korzystanie z istniejących zasobów nie hamuje możliwości powstawania w danym obszarze nowych inicjatyw. Wręcz przeciwnie, ponieważ umożliwia podejmowanie współpracy między podmiotami zaangażowanymi w realizację wspólnego celu, pozwala na łączenie się we wspólnych działaniach, łącznie zasobów materialnych oraz niematerialnych. Sprzyja budowaniu synergii. Realizacja projektu ma ostatecznie służyć bezpośrednim odbiorcom – dzieciom i młodzieży.

Bibliografia

¹ Bronfenbrenner U. (1992b). Ecological systems theory, W: Six theories of child development: Revised formulations and current issues, ed. R. Vasta, London, pp. 187-249.

² PWN. (b. d.). Słownik języka polskiego PWN. Pobrane 15 lipca 2024 z <https://sjp.pwn.pl/>

³ Gontar, Z. (2017), Mapowanie procesów w inteligentnym i przyjaznym mieście, *Roczniki Kolegium Analiz Ekonomicznych / Szkoła Główna Handlowa*, 45, 107-116

⁴ Vieta E, Pacchiarotti I, Scott J, Sánchez-Moreno J, Di Marzo S, Colom F., (2005), Evidence-based research on the efficacy of psychologic interventions in bipolar disorders: a critical review, *Curr Psychiatry Reports*, Dec;7(6):449-55

⁵ UNODC/WHO International Standards on Drug Use Prevention, (2018), Vienna, United Nations